

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียนของบ้านบ่อแก้ว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่” นั้นได้มุ่งเน้นการศึกษาแนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ รูปแบบการบริหารจัดการ รวมไปถึง ศักยภาพ เงื่อนไข และอุปสรรค ในการดำเนินงานของกองทุนหมุนเวียนต่างๆที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ การบริหารงานที่เหมาะสมต่อกองทุนของกลุ่มและชุมชนเอง รวมไปถึงการเรียนรู้ของ กลุ่มองค์กร หรือหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน ผลักดันกองทุนต่างๆให้เกิดขึ้นในชุมชน ภายใต้บริบทของชุมชนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และภาษา

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลข้อมูล/วิธีการเก็บข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัยจำแนกเป็น 2 ส่วนคือ

- 1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์บุคคลและกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยมีการใช้กล้องถ่ายรูป บันทึกภาพ และมีการใช้เทปบันทึกเสียงเพื่อช่วยให้การเก็บข้อมูลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- 1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้ถูกรวบรวมไว้แล้วเช่น เอกสาร รายงานการวิจัย บทความ วารสารสิ่งพิมพ์ หนังสือสั่งการ รวมถึงข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

2. วิธีการที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

- 2.1 การค้นคว้าจากเอกสาร ในส่วนของข้อมูลพื้นฐาน แนวคิด วัตถุประสงค์ของกองทุนต่างๆที่เกิดขึ้น และข้อมูลบริบทชุมชนบางส่วน โดยระยะแรกผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจาก กชช 2 ค. โดยขอยืมเอกสารจากเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนประจำตำบลบ่อแก้วปฐ ซึ่งปัจจุบันดำเนินการเก็บโดยองค์การบริหารส่วนตำบล และมีข้อมูลบันทึกในคอมพิวเตอร์ของ อบต. และเอกสารของหน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอสะเมิง สาธารณสุขตำบลบ่อแก้ว และ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อ.สะเมิง เป็นต้น

2.2 การสัมภาษณ์สมาชิกกองทุนและคณะกรรมการกองทุน

การสัมภาษณ์โดยกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาเป็นคำถามในเรื่อง ข้อมูลพื้นฐาน ประวัติชุมชน การบริหารจัดการกองทุนโดยภาพรวม และปัจจัย

เงื่อนไขต่างๆที่ส่งผลต่อการบริหารงานกองทุน และเก็บข้อมูลในส่วนที่เป็นรายละเอียดมาจากผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งคัดเลือกจากตัวแทนของแต่ละกองทุนใน 2 ส่วนหลักคือ กลุ่มคณะกรรมการ เช่น ประธาน รองประธาน และกลุ่มสมาชิกกองทุน รวมถึงตัวแทนหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่ โดยมีแนวคำถามดังนี้คือ

2.2.1 แบบสัมภาษณ์สมาชิกกองทุน เพื่อทราบถึง

- ข้อมูลทั่วไปของสมาชิก
- สภาพและสภาวะทั่วไปของสมาชิกและชุมชน
 - *การประกอบอาชีพ
 - *ความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน
 - *การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน
 - *การเรียนรู้ที่ได้จากกลุ่ม
- การเข้าเป็นสมาชิกและบทบาทของสมาชิกในกองทุน
- ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการของคณะกรรมการ
- ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินการกองทุนของหมู่บ้าน

2.2.2 แบบสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุน เพื่อทราบถึงกระบวนการทำงาน

- ข้อมูลพื้นฐาน
- กระบวนการจัดตั้งและขั้นตอนการดำเนินงานกองทุน
- บทบาทคณะกรรมการ
- ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

อุปสรรคของการสัมภาษณ์ คือเรื่องภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร เนื่องจากมีความเนื่องจากบ้านบ่อแก้ว ประกอบไปด้วยหลากหลายเชื้อชาติ วัฒนธรรม และภาษา และบางท่านสื่อภาษาไทยได้ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ทำให้บางครั้งประเด็นคำถามและคำตอบไม่สอดคล้องหรือไปในทิศทางเดียวกันเพราะไม่เข้าใจในภาษาที่สื่อสาร บางครั้งจึงต้องอาศัยเยาวชนช่วยแปลภาษาอีกครั้ง และบางครั้งมีกรณีที่บางท่านไม่ไว้วางใจ หรือยังไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของผู้ศึกษา จึงทำให้ไม่กล้าตอบคำถาม อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ในลักษณะไม่เป็นทางการ โดยเตรียมประเด็นซักถามไว้ และชวนคุยเรื่องต่างๆที่ชุมชนสนใจก่อนเชื่อมโยงไปถึงประเด็นที่ต้องการ ส่วนใหญ่หากเป็นการสัมภาษณ์เกษตรกรหรือคนในหมู่บ้านในประเด็นทั่วไป เช่น ประวัติ ความเป็นมา การเพาะปลูก วิถีชีวิตและอาชีพทั่วไป จะไม่มีการนัดหมายล่วงหน้า และเนื่องจากช่วงที่ลงไปทำการศึกษาเป็นช่วงของการเก็บผลผลิตสตอร์เบอร์รี่ ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรจะเก็บในช่วงเย็นหลังพระอาทิตย์ตก ถึงคำ

จึงอาศัยเดินลงไปตามแปลงเพื่อชวนคุย และสัมภาษณ์ และบันทึกโดยจดย่อลงในกระดาษ ในกรณีที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ จะใช้วิธีนี้คหหมาย เตรียมประเด็นการสัมภาษณ์อย่างชัดเจน โดยแบ่งประเด็นตามรายบุคคล รายกลุ่มกองทุนที่เกี่ยวข้อง โดยในแต่ละกองทุนจะสัมภาษณ์ทั้งประธานและสมาชิกกลุ่ม รวมไปถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์จะใช้วิธีการบันทึกที่ช่วย เพื่อการเก็บประเด็นอย่างครบถ้วน อย่างไรก็ตามต้องชี้แจงให้ผู้รับการสัมภาษณ์เข้าใจถึงวัตถุประสงค์และเงื่อนไขของการบันทึกที่ช่วย เพื่อการศึกษาเรียนรู้ โดยไม่มีเจตนาของการนำข้อมูลไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสมเนื่องจากในชุมชนบ้านบ่อแก้ว มีความขัดแย้งระหว่างบุคคลอยู่ในระดับหนึ่ง

2.3 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant observation)

เป็นการสังเกตการณ์ในขณะที่ดำเนินกิจกรรมการวิจัย เพื่อให้เห็นถึงปรากฏการณ์ต่างๆในชุมชนอย่างใกล้ชิด เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆเช่นงานประเพณี กีฬา อบต. การประชุมกลุ่มต่างๆ การแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชน ขั้นตอนการบริหารจัดการกองทุนของชุมชน นอกจากนั้นยังเพื่อให้เข้าใจความรู้สึกและการกระทำของคนในชุมชนโดยสังเกตในช่วงของการประกอบกิจกรรมต่างๆของชุมชน เช่นกิจกรรมทางศาสนา ทางวัฒนธรรม ประเพณี และการประชุมต่างๆของชุมชน

เนื่องจากพืชหลักของบ้านบ่อแก้วคือสตอเบอรี่ ซึ่งมีขั้นตอนการผลิตที่ครอบคลุมตลอดทั้งปี ดังนั้นในช่วงของการเก็บข้อมูลของผู้วิจัยไม่ว่าจะลงพื้นที่ในช่วงระยะไหน ก็สามารถพบความเคลื่อนไหวและกิจกรรมต่างของกองทุนอยู่เสมอ เพราะเงินส่วนใหญ่ของกองทุนต่างๆรองรับการผลิตสตอเบอรี่ของชุมชนเป็นหลัก ผู้วิจัยจึงมีโอกาสได้เข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมของกลุ่มกองทุนต่างๆ คือ กองทุนหมู่บ้านในการประชุมประจำเดือนและ การประชุมเป็นกรณีพิเศษ กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนในการประชุมประจำเดือน กลุ่มออมทรัพย์ในการประชุมประจำเดือน กลุ่มเกษตรกรทำไร่ และ เข้าร่วมสังเกตการณ์ในกิจกรรมทั่วไปของหมู่บ้าน ได้แก่ การประชุมหมู่บ้านประจำเดือน การแข่งขันกีฬาอบต. และ การจัดงานสตอเบอรี่ประจำปี

2.4 การบันทึกประจำวัน

ในการเก็บข้อมูล การลงพื้นที่ การสัมภาษณ์ การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ นอกจากมีการบันทึกรายละเอียดตามกิจกรรมต่างๆดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยใช้เทคนิคการจดบันทึกประจำวัน ได้ทำอะไร อย่างไร พบใคร เปลี่ยนอะไรและ ประเด็นอะไร ไว้อย่างละเอียดในแต่ละวันเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบ ในการเขียนผลการวิจัย

2.5 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระดับบุคคล

เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการแบบไม่เป็นทางการ โดยผู้วิจัยสามารถพูดคุยซักถามกับ ผู้ให้ข้อมูล ได้ตลอดเวลาของการพบปะ โดยใช้เทคนิคการเตรียมประเด็นที่เฉพาะเจาะจง โดยอาจเป็นประเด็นที่ไม่สามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนได้ในการประชุมกลุ่มใหญ่ และนำ ประเด็นเหล่านั้นมาซักถามเป็นการเฉพาะ

ข้อดีของข้อมูลที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนคือ การได้ข้อมูลเชิงลึกที่ไม่สามารถ พูดยได้ในวงใหญ่ เช่น เรื่องความสัมพันธ์ของคนในชุมชน อำนาจในการบริหารจัดการ กองทุน ซึ่งช่วยให้สามารถอธิบายเชื่อมโยงเหตุการณ์ความเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นใน ชุมชนได้อย่างชัดเจนและถูกต้องมากขึ้น

3.2 สถานที่ดำเนินการวิจัย

บ้านบ่อแก้ว หมู่ที่ 5 ต. บ่อแก้ว อ. สะเมิง จ. เชียงใหม่

3.3 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาในลักษณะ การศึกษาเป็นรายกรณี (The case study Method) โดยเลือก ชุมชนบ้านบ่อแก้ว ต. บ่อแก้ว อ. สะเมิง จ. เชียงใหม่ ในการศึกษา โดยใช้เครื่องมือวิจัยต่างๆ

กลุ่มเป้าหมายหลักหรือแหล่งข้อมูลในการวิจัย เป็นผู้เกี่ยวข้องในส่วนของ การบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้านจำนวน 7 กองทุน ทั้งในฐานะ คณะกรรมการ และสมาชิก กลุ่ม และองค์กรต่างๆที่เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยมีกลุ่มบุคคลเป้าหมายที่เกี่ยวข้องดังนี้

กองทุน	กลุ่มเป้าหมายและให้ข้อมูล
กองทุนหมู่บ้าน	นางสาวนำฝน ปินทะนา นางประนอม ดวงชัย นายศรีทัศน์ ยะมะโน นายแสงกล้า พันธุ์งาม นายต้น บุญมาลา นายลุงบุญมา เทวะภูษม นายธีรวุฒิ ตาทุ คณะกรรมการและสมาชิกกองทุน
กลุ่มออมทรัพย์	นางแสงกล้า พันธุ์งาม นางอินทอน รำพึงคิด

	นางเครือวัลย์ โชนยิ่ง แม่บ้านสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์
กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์	นายสรพงษ์ สานุวัตร นายมนตรี จำวัลย์ นายเฉลิม คีระดา นายศรีทัศน์ ยะมะโน นายบุญเรือง วรรณสุ นายต้น บุญมาลา
กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน	นายสรพงษ์ สานุวัตร นายมนตรี จำวัลย์ นายเฉลิม คีระดา นายศรีทัศน์ ยะมะโน นายบุญเรือง วรรณสุ นายต้น บุญมาลา นายคำมูล แสนสุขอุดมพร
กองทุนแก้ไขความยากจน	นายมนตรี จำวัลย์ นายสรพงษ์ สานุวัตร นายต้น บุญมาลา นายบุญมา เทวะภูชม นางบัวผัน สุทัศน์ นางน้ำฝน ปินทะนา
กองทุน ออป.	นายมนตรี จำวัลย์ นายสรพงษ์ สานุวัตร นายเฉลิม คีระดา นายบุญเรือง วรรณสุ นายต้น บุญมาลา สมาชิกกองทุนออป.
กลุ่มโครงการหลวงเกษตรพัฒนาบ่อแก้ว	นายกิติ แสงจันทร์ นายธีรวุฒิ ตาทู
ผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ	เจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ สาขา สะเมิง เจ้าหน้าที่พัฒนากร(กรมพัฒนาชุมชน)ตำบล

	บ่อแก้ว เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลบ่อแก้ว เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลบ่อแก้ว เจ้าหน้าที่ อบต.บ่อแก้ว อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านบ่อแก้ว คุณชนิษฐา จันทร์คัต คุณจุม ประเสริฐวงศ์พนา
--	---

3.4 การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ใน การดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดที่เก็บรวบรวมได้ทั้งจากข้อมูลทุติยภูมิ ที่ได้จากเอกสาร รายงาน การบันทึกของหน่วยงาน และข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการบันทึกการเข้าร่วมสังเกตการณ์กิจกรรมในแต่ละครั้ง โดยผู้วิจัยจัดทำเป็นบันทึกประจำวันส่วนตัว ที่ประกอบด้วย วันที่ ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร อย่างละเอียด รวมถึงประเด็นความคิดความรู้สึกร่วมของกลุ่มเป้าหมาย และมุมมองของผู้วิจัยเองต่อเรื่องต่างๆ รวมไปถึงข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย นำมาจัดระเบียบโดยแบ่งกรอบไว้คร่าวๆในเบื้องต้น ใน 6 ประเด็นหลัก คือ

1. กองทุน/ประธานและคณะกรรมการ
2. ที่มา / หน่วยงานก่อตั้ง
3. กฎระเบียบของกองทุน
4. โครงสร้างการบริหารงานของกองทุน
5. พัฒนาการของกลุ่ม / จำนวนสมาชิก
6. ข้อมูลบริบททั่วไปของชุมชน

เมื่อนำมาตรวจสอบและแยกแยะ พบว่า ยังไม่มีความสมบูรณ์ของข้อมูลเพียงพอ ขาดในเรื่องของเงื่อนไข อุปสรรค ศักยภาพ และขาดการยืนยันความถูกต้องของข้อมูล จึงได้เก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมอีกครั้ง และนำข้อมูลชุดแรกที่ได้เป็นกรอบคำถามในการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูล เนื่องจากประเด็นหลักของการศึกษาการบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียนเกี่ยวข้องกับการบริหารเงิน ซึ่งโดยปกติแล้วมักเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อน การเจาะลึกในข้อมูลเชิงตัวเลข การควบคุมดูแลงบประมาณ ทำให้ยากกว่าประเด็นอื่นๆ อย่างไรก็ตามเมื่อสามารถรวบรวมและผ่านการตรวจสอบในระดับหนึ่งแล้ว ผู้วิจัยได้จัดระเบียบข้อมูลเพื่อประมวลผลและวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยเปรียบเทียบกับแนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

